

Motiejaus Valančiaus metų programa ir jos svarbiausi renginiai Lietuvoje

Šiomet pažymime Žemaičių vyskupo Motiejaus Valančiaus (1801–1875) gimimo 225-erių metų sukaktį. Lietuvos Respublikos Seimas 2021 m. gegužės 13 d. nutarimu Nr. XIV-315 šiuos metus paskelbė Motiejaus Valančiaus, Lietuvos radijo, Lietuvos Helsinkio grupės ir Balio Gajausko metais, o 2024 m. Lietuvos Vyriausybė patvirtino M.Valančiaus metų minėjimo renginių planą. Jame nurodyta, kad bus siekiama atskleisti šios XIX a. vidurio iškilios Lietuvos religinio, kultūrinio, visuomeninio ir politinio gyvenimo asmenybės, įnešusios reikšmingą indelį į Lietuvos mokslo raidą, švietimo ir kultūros puoselėjimą, svarbą, išsamiau supažindinti visuomenę su vyskupo asmenybe, aktualizuoti jo kūrybą ir veiklą, dėjusią pamatus tautinei savimonei ugdyti, išryškinti jo kaip švietėjo, rašytojo, blaivybės sąjūdžio organizatoriaus veiklos pagrindinius aspektus bei įtaką Lietuvos visuomenei.

Planą sudaro du skyriai: „Konferencijos, renginiai ir parodos“ bei „Viešinimas ir leidyba“. Atsakingais jo vykdytojais nurodytos šios įstaigos ir institucijos: Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos neformaliojo švietimo agentūra, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Kretingos rajono kultūros centras, Kretingos rajono savivaldybės Motiejaus Valančiaus viešoji biblioteka, Maironio lietuvių literatūros muziejus, Viešoji įstaiga Kauno arkivyskupijos muziejus, Vyskupo Motiejaus Valančiaus gimtinės muziejus, Žemaičių muziejus „Alka“, Telšių rajono savivaldybė, Viešoji įstaiga Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija (LRT), Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Respublikinis priklausomybės ligų centras.

Visos plane nurodytos priemonės turėtų būti įgyvendintos šiais metais. Didelė jų dalis jau įvyko ar vyksta (daugiausiai Žemaitijoje) ar dar tik bus suorganizuota. Dar daugiau M. Valančiaus jubiliejui

Žemaičių vyskupo Motiejaus Valančiaus (1801–1875) portretas. Dailininkas Jonas Zenkevičius (1821–1888)

skirtų renginių organizuojama atskirų bendruomenių, kolektyvų iniciatyva. Štai gegužės 10 d. Varniuose minint M. Valančiaus gimimo jubiliejų, įvyko didžiulis renginys „Tegul skamba Kantičkos“, kuriame dėmesys buvo sutelktas kantičkinio giedojimo tradicijai. Čia, buvusiam Žemaitijos dvasiniame centre, iš visų Lietuvos kampelių susirinkus keliems šimtams giedorių, tarp kurių buvo ir daug kitų žmonių, giedotos šimtmečius menančios giesmės iš paties M. Valančiaus sudarytų giesmynų.

Gegužės 22 d. Žemaičių muziejaus „Alka“ padalinėje Žemaičių vyskupystės muziejuje Varniuose vyko didysis metų renginys, taip pat skirtas M.Valančiaus 225-osioms gimimo metinėms. Čia atidaryta M. Valančiaus asmeninių daiktų paroda. Joje lankytojams kartu su kitais eksponatais buvo pristatytas autentiškas vyskupo batelis, kailiniai, kai kurie kiti daiktai, šiandien muziejuje saugomi kaip neįkainojamos muziejinės vertybės. Tos pačios dienos pavakary čia visuomenė buvo pakviesta ir į renginį „Nuo Valančiaus iki Valančiūno“ – vyko įdomi diskusija su tinklalaidės „Trys Davatkos“ nariais.

Plane nurodyta, kad šiemet ŽMA Žemaičių vyskupystės muziejuje Varniuose numatyta surengti ir M. Valančiaus metams skirtą mokslinę konferenciją, o metų pabaigoje čia turėtų vykti M. Valan-

čiaus rengtų ir (ar) jo aprobuotų leidinių skaitymai, sakralinės muzikos koncertas.

Žemaičių muziejus „Alka“ skelbia, kad „Šiais metais Žemaičių vyskupystės muziejus kartu su Telšių rajono savivaldybe kviečia atrasti vyskupo Motiejaus Valančiaus kasdienybę, kurioje skleidėsi reikšmingiausi XIX a. Lietuvos istorijos įvykiai. Nuo pirmojo istoriografinio lietuviškai parašyto veikalų „Žemaitiu wiskupistė“, akistatos su Rusijos imperijos caru, tabako auginimo savo sodelyje iki vaikų pavėžėjimo ir jų mokymo Varniuose – leiskimės į istorinį pokalbį kartu su Motiejumi Valančiumi. Šiais metais jūsų lauks:

Pažintis Žemaičių vyskupystės muziejuje su vienu svarbiausių Motiejaus Valančiaus darbu – „Žemaičių vyskupystės“ aprašymu. Muziejaus gidų gretas papildys pats vyskupas Valančius, pasakojantis savo surėdytą „Žemaičių vyskupystės“ istoriją. Muziejaus lankytojų laukia audiovizualinė kelionė per Valančiaus aprašytus Žemaičių vyskupystės šimtmečius. [...]

Interaktyvūs maršrutai, edukacijos ir ekskursijos vaikams. Giedojimai, Varnių Motiejaus Valančiaus gimnazijos mokinių skaitymai ir konferencija. Suvenyrai, kviečiantys jaukiai, o kartais ir šmaikščiai Valančių įkurdinti savo pačių kasdienybėje.

Per šiuos metus atraskime kartu universalią Motiejaus Kazimiero Valančiaus asmenybę! Nuo Valančiaus sodininko iki Valančiaus vyskupo – įkvepiančio nenuilstamai kurti ir dirbti.“

Primename, kad vyskupas Motiejus Valančius turėjo du vardus – krikšto metu antrasis jam suteiktas vardas buvo Kazimieras, tačiau dažniausiai kalbėdami ir rašydami apie jį minime tik pirmąjį – Motiejus.

Vytriausybės patvirtintame plane pažymėta, kad šiais metais Nasrėnuose (Kretingos r.) veikiantis Vyskupo Motiejaus Valančiaus gimtinės muziejus surengs Valančiaus 225-ųjų gimimo metinių minėjimą „Motiejus Valančius – žmogus, skleidęs šviesą“ ir įgyvendins projektą „Lietuvos klotimo teatrų krivulė“.

Kretingos rajono kultūros centras kartu su Kretingos rajono savivaldybės Motiejaus Valančiaus viešąja biblioteka yra įsipareigojęs visuomenę pakviesti į chorinės muzikos vakarą bei teatralizuotą šviesų ir meno kompoziciją Kalnalio Šv. Lauryno bažnyčioje. Biblioteka yra numachiusi įgyvendinti ir leidybinį projektą „Galvosūkių knygelės vaikams „Tabalai tabalai“, sukurti ir įdiegti į lauko erdvės suoliuko audiosistemą – garso įrašus, paremtus Žemaičių vys-

Motiejaus Valančiaus paminklas Varniuose. Autorius Antanas Aleksandravičius. Fotografas Bonifacas Vengalis

kupo Motiejaus Valančiaus rašytiniu palikimu.

Šiais metais daug dėmesio M. Valančiaus asmenybei, jo darbams skiria ir LRT.

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas yra numatęs išleisti reprintinį faksimilinį leidinį „Motiejus Valančius. Vaikų knygelė“, Viešojo įstaiga Kauno arkivyskupijos muziejus – Irenos Petraitienės knyga, skirtą Žemaičių vyskupui M. Valančiui, ir suorganizuoti konferenciją jaunimui bei M. Valančiaus kūrybinių viešo skaitymo akciją.

Maironio lietuvių literatūros muziejus gyventojus turėtų pakviesti į paskaitų ir renginių ciklą, suorganizuoti menininkų plenerą-konkursą, surengti respublikinį moksleivių piešinių konkursą bei edukacinę užsiėmimą moksleiviams. Visos šios priemonės taip pat skirtos M. Valančiaus metams paminėti.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Respublikinis priklausomybės ligų centras yra numatę suorganizuoti nacionalinę konferenciją, pristatančią šiuolaikinę mokslu grįstais metodais veikiančią priklausomybių gydymo sistemą, ją lyginant ir tiesiogiai susiejant su M. Valančiaus idėjomis.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos neformaliojo švietimo agentūra planuoja parengti projektą „Sveikata visus metus“, susiejant sveikatos gyvenimo iššūkius su M. Valančiaus puoselėtomis vertybėmis ir mokymo principais.